

פרוטוקול מס' 101

מישיבת ועדת הכנסת
מיום ג', ט"ז באייר תשל"א - 11.5.71, בשעה 8.30

נ כ ח ו :

ר . ברקת - יושב-ראש הכנסת

חברי הוועדה:

י . ישעיהו - היו"ר
א . אנקוריון
ר . ארזי
מ . ביבי
י . גולן
ש . י . גרוס
א . הראל
א . זילברברג
י . נבון
י . נחושטן
מ . נסים
א . עופר
צ . צימרמן
א . רזיאל-נאור
י . רמאל

מוזמנים:

ח . ליאור - מזכיר הכנסת
ז . שר - היועץ המשפטי של הוועדה
מ . גלס - משרד המשפטים
א . בר-זכאי - משרד המשפטים

מזכירת הוועדה: מ . ברפי

רשמה: נ . רינגלר

- סדר-היום: א . המלצת הוועדה לבחירת י . גולדשמידט כיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט;
- ב . קביעת הוועדה שתדון בחוק זכות מטפחים, תשל"א-1971;
- ג . קביעת הזמן לדיון בסקירות השרים על פעולות משרדיהם;
- ד . פניית יושב-ראש הכנסת בדבר הבהרת נוסח סעיף 60(ב) של התקנון.

יו"ר י. ישעיהו:

אני פותח את הישיבה.

המלצת הוועדה לבחירת י. גולדשמידט כיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט

מסיעת המפד"ל מודיעים לי על חילופי גברי הבאים: (א) במקום חבר-הכנסת ד"ר י.ש. בן-מאיר ז"ל בוועדת החוקה, וק ומשפט - יכנס חבר-הכנסת י. גולדשמידט; (ב) חבר-הכנסת י. גולדשמידט וצע כיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אנו נמליץ לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט בחור בחבר-הכנסת י. גולדשמידט כיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בר-הכנסת גולדשמידט נבחר כבר בכנסת כחבר ועדת החוקה.

כן יכהן חבר-הכנסת גולדשמידט כיושב-ראש וועדה המשותפת חוקה-שירותים הדנה בחוק הסעד המשפטי.

הוחלט: להמליץ על חבר-הכנסת י. גולדשמידט כיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, וכיושב-ראש הוועדה המשותפת חוקה-שירותים הדנה בחוק הסעד המשפטי.

יו"ר י. ישעיהו:

קביעת הוועדה שתדון בחוק זכות מטפחים, תשל"א-1971

בישיבת הכנסת מיום ה' באייר תשל"א - 3.5.71, הוחלט להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בחוק זכות מטפחים תשל"א-1971. זהו חוק הדומה לחוק הפטנטים. בחוק הפטנטים טיפלה ועדת החוקה, חוק ומשפט. בדיון בכנסת הציג השר להעביר את החוק לדיון וועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת החוקה, חוק ומשפט, מתוך אינפורמציה לת"י נכונה שכאילו חוק הפטנטים נדון בוועדה משותפת של ועדת הכלכלה ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אנו מעוניינים לצמצם ככל האפשר בהקמת עדות משותפות. חוק זכות המטפחים שייך לוועדת החוקה, חוק ומשפט; אך עדת החוקה עמוסה מאוד, ומבחינה עניינית יכול החוק לעבור לוועדה חרת, אם כי יש בו אלמנטים משפטיים, אבל כל ועדה בכנסת מעבדת חוקים מביאה אותם לכנסת ואין זד תורה מסיני שרק ועדת החוקה תטפל בנושא זה.

לכן מציע אני להעביר את הנושא לדיון וועדת הכלכלה.

עופר: לדעתי שייך העניין לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אני מקבל את דעת יושב-ראש וועדה בעניין ועדות משותפות, בעיקר בחוקים אלה. הנושא חייב להיות דון בוועדת החוקה, חוק ומשפט כי זהו עניין בינלאומי - אבטחה בינלאומית בחינת זכות מטפחים, ושום ועדה אחרת אינה יכולה למלא את תפקידה בנושא זה כפי שתעשה זאת ועדת החוקה. אינני חושב שוועדת הכלכלה עמוסה פחות וועדות אחרות.

רזיאל-נאור: חוק הפטנטים שייך לוועדת הכלכלה. קנה המידה להעברת נושא לדיון בוועדה לא יה אף פעם אם הוועדה עסוקה יותר או פחות. מבחינה עניינית שייך נושא לוועדת הכלכלה.

רפאל: אני תומך בהצעה להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.

ה צ ב ע ה

הוחלט: להעביר את חוק זכות מטפחים, תשל"א-1971 לדיון בוועדת הכלכלה.

היו"ר י. ישעיהו:

ג. קביעת הזמן לדיון בסקירות השרים על פעולות משרדיהם

לפנינו שורה של משרדים שעלינו לקבוע את הזמן לדיון בסקירות השרים. אני מציע שלא נקבע בבת אחת את כל הזמנים שנקציב לכל המשרדים. נחליט היום לגבי ארבע משרדים בלבד.

משרד התקשורת - ב-7.6.71; משרד המשטרה - ב-14.6.71; ומשרד המסחר והתעשייה - ב-15.6.71.

אני מציע לקבוע שעתיים לכל משרד.

א. רוזאל-נאור: שעתיים אינם מספיקים לדיון במשרד התקשורת, וגם לא למשרד המשטרה.

ר. ארזי: אני מציע לקבוע 3 שעות לדיון במשרד הדתות.

הוחלט: (א) לקבוע 3 שעות לדיון בסקירת שר הדתות על פעולות משרדו;

(ב) לקבוע 3 שעות לדיון בסקירת שר התקשורת על פעולות משרדו;

(ג) לקבוע 3 שעות לדיון בסקירת שר המשטרה על פעולות משרדו;

(ד) לקבוע 3 שעות לדיון בסקירת שר המסחר והתעשייה על פעולות משרדו.

היו"ר י. ישעיהו:

ד. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר הבהרת נוסח סעיף 60(ב) של התקנון

אנו עוברים להמשך הדיון בפניית יושב-ראש הכנסת בדבר הבהרת נוסח סעיף 60(ב) של התקנון. בישיבה הקודמת מיצינו את פניית יושב-ראש הכנסת בדבר סדרי מתן רשות הדיבור להנמקת הצעות אי אמון לממשלה למספר סיעות, ועלינו רק לסכם נקודה זו. אני מציע שנסכמה כאשר נסיים את הדיון בסוגיה של סעיף 60(ב) של התקנון.

עלינו להחליף דברים לגבי סעיף 60(ב) של התקנון. סעיף 60(ב) אומר: "על-פי דרישת עשרים חברי הכנסת לפחות, או על-פי דרישת הממשלה, תיערך הצבעה אישית או הצבעה חשאית בכתב. יושב-ראש הכנסת הציג את הסוגיה בישיבה הקודמת.

נראה לי שכל העניין של הצבעה חשאית טעון הבהרה. על מה עורכים הצבעה חשאית? האם כאשר עורכים בחירות מוצדק לערוך הצבעה חשאית? ואילו בדיון לא מוצדק לערוך הצבעה חשאית? אנו מעוניינים שהכל יהיה גלוי, הצבעה חשאית אינה מוצדקת מעיקרה.

י. נבון: אני מציע שהסעיף ינוסח באופן שיהיה ברור שהצבעה חשאית קודמת להצבעה אישית.

זכותם של עשרים חברי-הכנסת לקבוע שתיערך הצבעה חשאית צריכה להינתן להם. אם הממשלה דורשת הצבעה חשאית - יינתן לה הדבר גם כן. ברגע שיש התנגשות בין הצבעה אישית להצבעה חשאית, מציע אני שתהיה עדיפות להצבעה חשאית.

כן מציע אני שייאמר שבהצעות אי אמון לא תהיה הצבעה חשאית, גם משום ההגיון הפנימי של הדבר וגם משום שהדבר נוגד לחוק המעבר של הממשלה. כוונתי היא לכל הצעה שהיא הצעת אי אמון במפורש, או מעין הצעת אי אמון, או שנחליט שהיא מסוג ההצעות של אי אמון.

צ. צימרמן: אני סבור שאין מקום לשנות את הסעיף הקובע את סדרי ההצבעה. סעיף 60 (ב) מנוסח באופן כזה, שלדעתי, מי שרוצה ללכת לפי הפירוש הפשוט ולא לחפש פירוש דווקני - יידע מה שהסעיף רוצה לומר. גם לסדר שנקבע בסעיף יש חשיבות: "על-פי דרישת 20 חברי הכנסת לפחות, או על-פי דרישת הממשלה", כלומר דרישת 20 חברי-הכנסת קודמת לדרישת הממשלה. יש זכות קדימה ל-20 חברי-הכנסת.

ברור מדוע נקבע סדר זה של הסעיף, כי חברי-הכנסת מעוניינים יותר בהצבעה חשאית. הממשלה אינה מעוניינת בהצבעה חשאית. מטבע הדברים הוא שהממשלה מעוניינת בהצבעות גלויות.

סעיף 60(ב) קיים כדי לאפשר הצבעה חשאית. אפשר לומר שבאופן עקרוני אנו מתנגדים להצבעה חשאית, אך אנו קבענו לנו דפוסים אלה לאור השיקולים שהיו אז, קבענו בתקנון אפשרות של הצבעה חשאית; לכן אינני נכנס לויכוח אם הצבעה חשאית היא הצבעה טובה או לאו.

דרך אגב הייתי מקדים בסעיף את ההצבעה החשאית

להצבעה האישית.

מה דין שתי קבוצות חברי-הכנסת המציעים הצעות שונות - 20 חברי-הכנסת מציעים הצבעה אישית ו-20 חברי-הכנסת האחרים מציעים הצבעה חשאית? דעתי היא ש-20 חברי-הכנסת שהציעו ראשונים לערוך זניח הצבעה חשאית ייקדמו ל-20 חברי-הכנסת האחרים שיציעו לערוך הצבעה אישית - ותיערך הצבעה חשאית. כל הקודם זוכה.

אם 20 חברי-הכנסת הציעו לערוך הצבעה מסויימת אין מקום ל-20 חברי הכנסת האחרים לבקש הצבעה

י. רפאל:

אחרת.

צ. צימרמן: אני מקבל את דבריך, אך באופן תיאורטי מי שמגיש הצעתו ראשון - הוא ראשון.

צ. צימרמן:

לגבי סעיף 11(ז)(3) של חוק המעבר של הממשלה: טוענים שסעיף זה כאילו מונע את האפשרות של קיום הצבעה חשאית. בכל הכבוד, אינני מקבל טענה זו. זהו סעיף הקובע את היחסים בתוך הממשלה והקואליציה, ואין הסעיף נוגע לכנסת בתור כנסת. אלו הם עניינים פנימיים בין הסייעות בקואליציה לבין הממשלה; לא נאמר בסעיף שאסור לערוך הצבעה חשאית. ההצבעה החשאית מתייחסת לכנסת בין חברי-הכנסת. סעיף 11 (ז) אינו סותר את סעיף 60(ב) של התקנון.

לדעתי סעיף 60(ב) מנוסח באופן כזה שאילו הייתי

י. רפאל:

יושב-ראש הישיבה, באותו מקרה קונקרטי, במקום חבר-הכנסת ביבי - הייתי פוסק בעד הצבעה חשאית. אומר מדוע: על-פי ההגיון נכללת הממשלה בסעיף זה כדי שתוכל להציע לערוך הצבעה אישית. כמעט אף פעם אין הממשלה מעוניינת בהצבעה חשאית, אלא רק במקרים יוצאים מן הכלל. הממשלה יכולה תמיד לבקש מ-20 חברי-הכנסת בקואליציה לבקש הצבעה חשאית אם היא תרצה בכך. ההגיון כאן מצביע שהזכות לבקש הצבעה חשאית, או הצבעה אישית, ניתנת ל-20 חברי-הכנסת.

יש לנסח סעיף זה בבירור כדי שלא תהיינה

ספיקות. הסעיף נותן זכות ל-20 חברי-הכנסת לבקש הצבעה חשאית, ולממשלה - הצבעה אישית, ובסדר כזה.

לא כן בעניינים של חוק המעבר. בחוק המעבר אין מקום להצבעה חשאית. חבר-הכנסת צימרמן אמר שסעיף 11(ז) נוגע לממשלה ולקואליציה, האם הקואליציה אינה מונה חברי-כנסת? סעיף 11(ז) נוגע לקואליציה המהווה רוב בכנסת. בעניינים המנויים בסעיף 11(ז) אין לערוך הצבעה חשאית; אבל יכולה להיערך הצבעה אישית, כי לפעמים מעוניינים בהדגשת יתר של ההצבעה.

אני מציע להבהיר בסעיף שאין עורכים הצבעה

חשאית בעניינים המנויים בסעיף 11(ז) של חוק המעבר של הממשלה.

א. עופר: לדעתי הגיון הסעיף קצת שונה. נדמה לי שלא השתמשו בסעיף זה, בענין הצעת אי-אמון, עד היום. זוהי הפעם הראשונה שיש מחלוקת על הסעיף. אנו מדי פעם דנים ודשים בסעיף זה.

לדעתי אין מקום בפרלמנט להצבעה חשאית בכלל, אפילו בעניינים אישיים, פרט ליוצאים מן הכלל. בכל הפרלמנטים המתוקנים אין זכר להצבעה חשאית. אני סבור שנבחר הציבור חייב לעמוד למשפט הציבור ושהציבור ידע כיצד הוא מצביע. גם אני רוצה לדעת מהי דעתם של חברי-הכנסת. הבוחרים רשאים לדעת מה הנבחר אומר, מה הוא חושב וכיצד הוא מצביע.

אינני חושב שהצבעה חשאית משנה את תוצאות ההצבעה. אני משוכנע שבהצבעת אי אמון לממשלה תוצאות ההצבעה לא היו שונות אילו היו נערכות הצבעות חשאיות, כי אני בוטח בחברים ויש לי אמון בחברים; אם כך לשם מה יש צורך בהצבעה חשאית?

ההצבעה החשאית אינה נכונה ואינה לכבוד לכנסת. אם יהיה רוב נגד הצבעה חשאית - אני אתנגד להצבעה החשאית, אך אם לא יהיה רוב לכך אהיה מוכן להצטרף להצעות חברי-הכנסת נבון ורפאל.

י. גולן: אני תומך בדעתו של חבר-הכנסת עופר בענין חשאיות, או אי חשאיות. יש חברים הסבורים שההצבעה החשאית טהורה יותר, אך דעתי היא שההצבעה החשאית היא מקום לקנוניות רבות. השיטה של הצבעה חשאית לוועדת המינויים לשופטים היא הסכם קואליציוני ולא אישי. גם במפלגות היו קנוניות של "שמור לי ואשמור לך"; דבר נוסף: יהיו חברי-הכנסת שעל אף שיבטיחו במפלגה להצביע בעד - יפעלו בצורה אחרת בהצבעה החשאית.

עקרונית אני בעד ביטול ההצבעות החשאיות, אך איננו עוסקים עתה בביטולן. אם איננו מבטלים את ההצבעות החשאיות לגמרי, אני בעד הצעת חברי-הכנסת נבון ורפאל, כלומר: במקרה שיש התנגשות בין הדרישות - הדרישה להצבעה חשאית קודמת, כי הצבעה אישית היא צורה של הצבעה גלויה המודגשת יותר.

אני מציע לבטל את ההצבעה החשאית בכל הנושאים הנוגעים לחוק המעבר של הממשלה, ולא רק בהצעות אמון או אי אמון לממשלה.

ר. ארזי: ברור לי שסעיף 60(ב) אינו יכול להשאר כמו שהוא, יש צורך בכתיבת סעיף חדש, כי כל פירוש יפורש שלא כהלכה. אם נכתוב סעיף חדש (אני סבור: א) שכל העניינים חקשורים באי-אמון לממשלה והנושאים הנוגעים לחוק המעבר של הממשלה יערכו לגביהם הצבעה גלויה; (ב) בעניינים פרסונליים, וצריך לקבוע אילו, למשל: בחירת נשיא המדינה - יש לקיים לגביהם הצבעות חשאיות.

אני מבקש מהיועצים המשפטיים לברר מהו הנוהג בפרלמנטים אחרים בעולם. אני תומך בעקרון שזכות הקדימה ניתנת לחברי-הכנסת.

י. נבון: כיצד ינהגו אם 20 חברי-הכנסת יבקשו הצבעה חשאית, ו-20 חברי-הכנסת אחרים יבקשו הצבעה אישית?

ר. ארזי: תכריע הכנסת בהצבעה במליאת הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו: כך נהג סגן יושב-ראש הכנסת, חבר-הכנסת ביבי.

א. רזיאל-נאור: אני סבורה שסעיף 60(ב), בניגוד להצעת חבר-הכנסת ארזי, יכול להשאר כמו שהוא. כל התסבוכת שנוצרה במקרה הקונקרטי מקורה היה בכך שיושב-ראש הישיבה חשב שיש אפשרות להכריע בין שתי דרישות ושדרישת הרוב צריכה היתה לפי דעתו באותה שעה לשקף את רצון המיעוט. אי-אפשר להצביע על רצונו של אדם.

א. רזיאל-נאור:

סעיף 60(ב) אומר שזכותם של 20 חברי-הכנסת לדרוש הצבעה חשאית. זוהי זכות לגיטימית שאינה עומדת בשום מבחן של טוהר ומוסריות. הפרלמנט הוא מוסד חי ובני האדם משנים את דעתם. בפרלמנט הבריטי, כאשר חבר הפרלמנט אינו מסכים עם מפלגתו בעניינים אידיאולוגיים או בעניינים תכסיסיים הקובעים אצלו, הוא מכריז על עצמו כבלתי תלוי. הפרלמנט מורכב מבני-אדם חיים, והבעיות שהחיים מביאים לנו אינן יכולות להיות נחרצות ביום אחד. החברים שדיברו נגד הצבעות חשאיות הם טועים. יכול להיות פרלמנט שידון תוך לחץ מסויים, מסיבות אלו או אחרות, ואם אין בידי החברים מכשיר של הצבעה חשאית, ואם הכל מכוון מראש - אין צורך כלל בהצבעה.

(א) הצבעה חשאית היא למען חברי-הכנסת ולא למען הממשלה; (ב) ההצבעה החשאית היא זכות לגיטימית שאינה עומדת במבחן של טוהר ומוסריות. כדי שחבר-הכנסת יוכל להחליט ללא שום לחץ צריכה לעמוד לרשותו אפשרות כזאת. חבר הכנסת בהצבעתו החשאית יכול להיות הביטוי המושלם ביותר למה שמרגיש הציבור, כי הצבעתו עונה על השאלה הבודדת העומדת על סדר-היום שהציבור לא חזה מראש ששאלה כזאת תתעורר. ההצבעה החשאית היא מכשיר שיש להשתמש בו לפי הצורך ולפי שיקול הדעת ויש להשתמש בו בדברים יוצאים מן הכלל.

אני חושבת שהאפשרות של הצבעה חשאית ודאי שמורה בעניינים פרסונליים, אך במשך 23 שנה הורעדות הקובעות את מינוי השופטים עשויות לפי אותה הגושפנקה, כלומר: שהכל נקבע מראש ואינו ניתן לשיקול. גם הרוב יכול לדרוש הצבעה חשאית. ידוע איזו צורה יש לדברים כאלה הנקבעים מראש;

על כן צריך שתהיה אפשרות של הצבעה חשאית בכנסת, ודרישת 20 חברי-הכנסת להצבעה חשאית דוחה כל דרישה להצבעה אחרת, ושלא תהיה אפשרות להעמיד הצעה זו מול הצעה אחרת.

א. הראל: אני מתנגד להצבעה חשאית בכנסת. על חברי-הכנסת לגלות דעתם באופן גלוי, ואם יש פגמים יש לשנות את שיטת הבחירות, והדבר מצריך שינוי בתקנון. אני מציע לדחות את השאלה של איזו הצבעה קודמת, כאשר נדון בתיקון התקנון בנושא זה ואז נעורר גם את השאלה הזאת.

לגבי השאלה הקונקרטית: אני מציע שנפרש את התקנון, אך עד אשר נערוך את השינוי הסופי, ברור לי שמי שניסח את התקנון לא התכוון לבחור בין הצבעה אישית לבין הצבעה חשאית, אלא התכוון שתתקיים הצבעה אישית או הצבעה חשאית. אסור שהכנסת תכריע בעניין זה. אם הכנסת מכריע בעניין זה אז שום דרישה להצבעה חשאית לא תתקבל.

אני רואה אפשרות שכל הצדדים יסכימו, בתנאים של היום, לאפשר הצבעה חשאית בעניינים מצפוניים, לאו דוקא על-פי חלוקה של אופוזיציה וקואליציה, אלא בעניינים די רגישים יינתן תוקף לחברים להצביע הצבעה חשאית. יכול להיות שבגלל זה יטיל הרוב מרות על הסיעות, יכול להיות שבמקרה מסויים לא תהיה סכנה של ערעור הממשלה ובכל זאת יתנו לחברים להפר באופן גלוי את המשמעת הסיעתית.

דבר אחר לגמרי הוא דרישת הצבעה חשאית בהצעות אי-אמון לממשלה. כל ההגיון בהצעת אי אמון הוא שהציבור ידע כיצד הצביעה הסיעה; אותו הדבר לגבי הצבעה אחרי הודעה מדינית. אם הממשלה מטילה על חברה חובת המשמעת, החבר יכול לקבל את החובה או למרוד בה; אבל להסתיר את ההצבעה - איזה הגיון יש בזה? נניח שחבר-הכנסת אינו מסכים למדיניות הממשלה בעניין הגבולות, איזה ערך יש להצבעה אם היא תהיה חשאית? עליו להצביע באופן גלוי.

אני מציע שנקבע היום שאם יש דרישות שונות - ההצבעה החשאית קודמת, פרט לעניינים שהם מסוג של הצבעת אי-אמון לממשלה, שלגביהם צריכה להיערך הצבעה גלויה.

מ. נסים:

השאלה אם לקיים או לא לקיים הצבעה חשאית איננה שאלה עקרונית. דוקא במשטר המשמעת הקואליציונית הקיים אצלנו יש חשיבות לעיין ערוך להצבעה החשאית. לו הייתה המשמעת הקואליציונית צרה יותר, רופפת יותר, אז לאותו חבר-הכנסת היה לא רק העוז, אלא גם היכולת להצביע כאוות נפשו, בעיקר בעניינים כמו נסיגה. מי שקורא תגר ומי שמזלזל בהצבעה חשאית של חברי-הכנסת דוקא בשאלות עקרוניות, אני מבקש שיטול קורה מבין עיניו. מי שמדבר על אספקטים מוסריים יאמר לי איזה מוסר הוא זה לאכוף על חבר-הכנסת להצביע נגד מצפונו בשאלה הלאומית המכרעת ביותר (סעיף 11(ז) של חוק המעבר של הממשלה).

לגופו של עניין: צריך לקיים את זכות ההצבעה החשאית בכנסת. אני בעד המשך קיום ההצבעה החשאית בכנסת.

לגבי סעיף 60(ב), כתוב: "על-פי דרישת עשרים חברי-הכנסת לפחות, או על-פי דרישת הממשלה". כאשר יש מספר שהוא מהווה מיעוט ולא רוב - עשרים חברי-הכנסת מהווים מיעוט בכנסת - זכותם מקודשת. הזכות לדרוש הצבעה חשאית מוקנית לעשרים חברי-הכנסת.

לגבי הצבעה אישית או הצבעה חשאית: אם יש דעות מתנגשות - זכות הקדימה צריכה להינתן להצבעה החשאית.

יבואו הטוענים ויטענו שקיים חוק המעבר של הממשלה - סעיף 11(ז): זהו חוק שאינו מדבר על הכנסת, זהו חוק הדין בממשלה. החוק בא להסדיר את היחסים בתוך הקואליציה בין חברי הממשלה, כולל סיעותיהם, אך בשום פנים אין החוק הזה יכול לאכוף הכתוב בו על הכנסת, ואינני רואה בזה שום סתירה בדרכי ההצבעה. אנו עוסקים בתקנון הכנסת ולא בחוק הממשלה.

אני מציע להשאיר את סעיף 60(ב) כמו שהוא. הצעתי היא שוועדת הכנסת, על-יסוד תקנה 121 של התקנון, תפרש על-ידי האקט של קביעת תקדים, שכאשר נאמר הצבעה חשאית, או הצבעה אישית - הצבעה חשאית קודמת לכל; הצעתי האלטרנטיבית היא להשאיר את סעיף 60(ב) כמו שהוא ולעכב את ההכרעה בנושא זה.

בברירה בין הצעת עופר-הראל, לבין הצעת נבון-רפאל, אני בעד הצעת עופר-הראל, כי פירושה של הצעת נבון-רפאל היא נעילה השערים; אשר להצעות האחרות בעניינים בטחוניים, מדיניים ואחרים, שהממשלה החליטה עליהם מראש - עקרונית יכולה הממשלה להחליט מראש על כל הצעה המובאת לכנסת, אני התכוונתי גם לחוק המשמעת - לא ייחכן שנשאיר את זכות ההצבעה החשאית תלויה אך ורק בידי הממשלה. הייתי מצביע בעד שלילה עקרונית של זכות ההצבעה החשאית מאשר להעמידה כולה בידי הממשלה.

י. נחשת:

האמת היא שכל מי שנלחם למען ביטול ההצבעה החשאית עושה זאת כדי לפקח על חברי הכנסת. כל אלה הדואגים לטוהר המידות שמא חבר-הכנסת ירמה את חבריו - זו אחיזת עיניים, הדבר נתון בין אותו חבר-הכנסת לבין בוחריו. אם ציבור הבוחרים לא יהיה שבע רצון ממעשיו של חבר-הכנסת - הם לא יבחרו בו פעם נוספת. באמריקה אין הצבעה חשאית כיוון שבחירתו של הנשיא אינה תלויה בסינט; לא כך הדבר אצלנו. אצלנו יכולה הכנסת לפטר את הממשלה. בכנסת מוכרעים דברים גורליים ואיננו רוצים שהדברים האלה יוכרעו במפלגות ברוב זעום.

כאשר מדברים על חוק המעבר אנו רוצים להבטיח שלא תיערך הצבעה חשאית. על כל שאלה תוכל הממשלה לדרוש הצבעה חשאית.

היו"ר י. ישעיהו: נניח שעל כל נושא ימצאו 20 חברי-הכנסת שידרשו לערוך הצבעה חשאית, זאת אומרת שהאזרח לא ידע אף פעם מי הצביע מה בכנסת.

י. נחושתי:

יש ליושב-ראש הוועדה נסיון רב יותר מאשר נסיוני בכנסת. כמה פעמים נערכו הצבעות חשאיות? אין סיבה להצביע הצבעה חשאית בעניינים בלתי עקרוניים, הדרישה להצבעה חשאית באה ברגע שנקבע חלק מגורל האומה - אז יש לאפשר הצבעה חשאית כדי שחברי-הכנסת יצביעו בחופשיות; כאן מוצע להתקין תקנה ולומר, שלמען קיום החוק אנו רוצים לתת לממשלה שוט ביד כדי שתוכל לפקח על אותם הסכמים קואליציוניים. הכנסת צריכה להחליט על אופן ההצבעה ולא הממשלה. אם הממשלה תחליט על אופן ההצבעה - חיסלנו את הכנסת.

אין משמעות לפירוש סעיף 60(ב) אם נוהגים כפי שנהג יושב-ראש הישיבה, חבר-הכנסת ביבי, במקרה הקונקרטי. אם הרוב מחליט, אז אין צורך בדרישת 20 חברי-הכנסת. השאלה היא מה קודם למה: הצבעה חשאית, או הצבעה אישית - ברור שהצבעה חשאית קודמת. זכות הקדימה ניתנת ל-20 החברים המבקשים הצבעה חשאית, כי הצבעה אישית היא הצבעה גלויה-מודגשת.

א. זילברברג:

זכותה של כל סיעה לשמור על הקו שלה בכנסת. הקו הוכרע בבחירות. הבאים בתביעה לקיים הצבעות חשאיות מתכוונים להכניס בלבול לתוך הקואליציה ועוד מבקשים את הסכמת הקואליציה לכך. הקואליציה אינה חייבת להצביע בעד הצבעות חשאיות. הנימוקים של חברי-הכנסת עופר והראל הם נימוקים די רציניים. כל סיעה חייבת לשמור על הקו שלה, במיוחד כאשר המדובר הוא בהבעת אי אמון לממשלה. הציבור רוצה לדעת מהי דעת חברי-הכנסת בעניינים הללו, וגם חברי-הכנסת רוצים לדעת כיצד הצביעו חבריהם באותם עניינים.

לדעתי יש לבטל את ההצבעות החשאיות בכנסת. שום סיעה ושום חבר - הכנסת לא ייפגעו אם תבוטלנה ההצבעות החשאיות.

א. אנקוריון:

אינני מקבל את הטענה על קדושת התקנון בכללו, ובמיוחד לגבי סעיף זה. התקנון אינו אלא החקיקה הפנימית שלנו כדי להורות את דרכה של הכנסת. בחוק יסוד: הכנסת אינני מוצא סעיף בו מדובר על אופן ביצוע ההצבעה בכנסת, הוזה אומר שהדבר נשאר לשיקול דעתה של הכנסת.

סעיף 60(ב) הוא סעיף סתום הטעון פירוש.

מה שגלוי בו הוא הסתירות שבו. לא לעיתים קרובות נתקלים אנו בעניינים כאלו והדעות יכולות להיות חלוקות ואז אפשר לערער בפני ועדת הפירושים. אילו הייתי במקום חבר-הכנסת ביבי הייתי מכריע בעד הצבעה אישית. חבר-הכנסת אבנרי הפנה אותנו ממש לחוק - לסעיף 11(ז) של חוק מעבר הממשלה. לפי הגיון הסעיף הזה אי-אפשר היה במקרה של הצבעת אי אמון לממשלה לנקוט אחרת.

אני בעד ניסוח הסעיף מחדש. נראה לי שיש

צורך בביטול ההצבעה החשאית לא רק לגבי הנושאים המופיעים בסעיף 11(ז) של חוק המעבר של הממשלה, אלא לגבי כל נושא, פרט לעניינים אישיים, כגון: בחירת נשיא המדינה ובחירת ועדת המינויים לשופטים. מדוע אני בדעה שבכל-זאת עדיפה הצבעה חשאית בעניינים אישיים? - כי פה עומד המשקל האישי של המועמד. האדם שצריך למנות שופטים עדיף בעיני שהוא יהיה הגון לכל הדעות מאשר שתהיה זו דוקא הוראה סיעתית. יש פה שיקול לכאן ולכאן.

אני טוען להצבעה גלויה-אישית בכל מקרה שתידרש

על-ידי 20 חברי-הכנסת או על-ידי הממשלה. חברת-הכנסת רוזיאל-נאור אמרה שהדעה האמיתית המתבטאת באמצעות הצבעה חשאית היא עדיפה. יכול להיות מקרה שיש הבדל בין הדעה במעמקי ליבו של חבר-הכנסת לבין הדעה שהוא מוכן להגן עליה בפומבי - בשביל הכנסת קובעת הדעה שאתה מוכן להגן עליה בפומבי, כי זאת חייב הוא לבוחריו. כאשר שיטת הבחירות היא כמו באנגליה, היינו עדים לכך שחברי פרלמנט אמצצים יצאו דופן והצביעו אחרת. הדוגמה הקלאסית היא של צ'רצ'יל שבמשך שנים רבות דיבר אחרת מצ'מברלין ומאנשי מפלגתו. צ'רצ'יל היה אחראי לפני מחוז הבחירה שלו, ואם מחוז הבחירה רצה לקרוא אותו לדין הוא יכול היה לעשות כן; מה אפשר לעשות שאצלנו קיים משטר יחסי. מהמשטר היחסי יוצא שהאלמנט של הסיעה קיבל תוקף שונה אצלנו מאשר בארצות בהן קיימת שיטת הבחירות האזורית.

א. אנקוריון:

העמדה הסייעתית והמשמעת הסייעתית אינם דברים שאפשר לזלזל בהם. אם לחבר-הכנסת יש עמדה אחרת - שיהיה לו אומץ הלב להיאבק גם עם בוחריו. אם אין לו אומץ הלב לעשות כן, האם אנו צריכים לעודד זאת?

אני בעד תיקון הסעיף באופן כזה שייאמר בו: "על-פי דרישת עשרים חברי הכנסת לפחות או על-פי דרישת הממשלה, תיערך הצבעה אישית; הצבעה חשאית תתקיים רק בעניינים אישיים, כפי שייקבע בחוק זה או בחוק אחר, או כפי שתקבענה התקנות עצמן."

היו"ר י. ישעיהו: רצוני להעיר מספר הערות:

(א) יש צורך בהבהרת הסעיף, כי הסעיף מעורר ספק לגבי אפשרויות ביצועו כיוון שהוא נותן שתי אפשרויות בעת ובעונה אחת וקשה להכריע ביניהן. אם הסעיף ישאר כפי שהוא הוא טומן בחובו אפשרות של חיכוך מתמיד לגבי פירוש הסעיף;

(ב) בענין קדושת ההצבעות החשאיות שחבר-הכנסת נסים הקדיש לה את מיטב לחצו, אם אלק בדרכו של חבר-הכנסת נסים סבור אני שהחשאיות היא בניגוד לחוק יסוד: הכנסת, כי בחוק יסוד: הכנסת כתוב שהכנסת תשב בפומבי אם לא הוחלט על סגירת הדלתות בתנאים ובדרך שנקבעו בתקנון. לפי דברי חבר-הכנסת נסים יוצא שהדיון בכנסת יהיה פומבי, אך כאשר לכלל הכרעה יש לערוך הצבעות חשאיות - דבר זה מנוגד לפומביות הדיונים. בבית-המשפט מביעים השופטים את דעתם בפומבי.

(ג) לגבי ההגנה על הסייעות הקטנות: כבר אמרו חברי-הכנסת הראל וזילברברג שהסייעות הקטנות דוקא רוצות שהציבור ידע על עמדתן השונה והן אפילו מכריזות על כך. יש זכות לחופש הדיבור, וכן גם לחופש ההצבעה, אך אינני מכיר את צנעת שליח ציבור.

(ד) לגבי הטיעון שזכותם של 20 חברי-הכנסת קודמת: סעיף 58 של התקנון אומר: "(א) סדר ההצבעה יקבע היושב-ראש; הרשות בידו להתליט ששאלה עקרונית תוצבע תחילה. (ב) הממשלה זכאית שהצעה שהביאה היא תוצבע תחילה". התקנון אינו מקנה זכות בלעדית למיעוט לקבוע את סדר ההצבעה, אלא שהרוב זכאי לקבוע את סדר ההצבעה. אם יושב-ראש הישיבה, במקרה הקונקרטי, העמיד להצבעה את ההצעות - היתה זו זכותו, והחלטת הרוב היא חוק.

(ה) אשר לסדרי המשך הדיון בנושא זה: בשבוע הבא אגיש טיוטה של ההצעות שהועלו ונערוך לגביה חילופי דברים. הדיון בנושא זה תם ויש לגשת לסיכומים בלא ויכוחים רבים.

צ. צימרמן: נערך סיבוב ראשון של ויכוח בנושא. נאמרו פה דברים חשובים על-ידי חברי מסיעות שונות וצריך לנסות לשכנע את החברים. כן יש כמה נקודות שרצוני לברר וגם להבהיר. אני מבקש לרשום אותי לסיבוב שני של הויכוח.

היו"ר י. ישעיהו: סיבוב שני של ויכוח לא ייערך. אם יש מקום לשכנוע - בבקשה, אך אם ייערכו סיבובים שונים של ויכוחים ללא תכלית - אין זה מעשי. אם תבקשו לדחות את ההחלטה לשבוע, שבועיים, או שלושה שבועות - לא אתנגד.

ר. ארזי: אני מציע שהדיון בנושא זה לא ייערך בשבוע הבא, אלא כעבור שבועיים, על-מנת לאפשר לסייעות לברר את רצונן. תוך אותה תקופה יגיש לנו היועץ-המשפטי סקירה לגבי הנוהג של הצבעות חשאיות בפרלמנטים אחרים בעולם.

צ. צימרמן: ההצעות עדיין אינן בשלות. רצוני להבהיר דברי ולברר דברים ששמעתי מפי חברי הוועדה. אינני מתנגד להגשת טיוטת הצעות, אך אי-אפשר למנוע את הויכוח. אני מבקש מיושב-ראש הוועדה לרשום אותי לויכוח לישיבה הבאה.

עדיין לא הספקתי לקרוא חומר בנושא זה. רצוני
להתעמק יותר בנושא.

א. רזיאל-נאור:

אני מבקשת מיושב-ראש הוועדה לרשום אותי

לסיבוב שני של הדיון.

לישיבה הבאה - בעוד שבועיים - אגיש טיוטה
של ההצעות שהושמעו בוועדה. היועצים המשפטיים
יכיננו לנו חומר לגבי הנוהגים של הצבעות חשאיות בפרלמנטים אחרים בעולם.

היו"ר י. ישעיהו:

הישיבה ננעלה בשעה 10.50.